

บทที่ 3

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของเกษตรกรในบริเวณหมู่บ้านหินซ้อน ว่ามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร สภาพการถือครองที่ดิน , ลักษณะการประกอบอาชีพ , รายได้ ที่ได้รับจากการเกษตร ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรว่ามีอะไรบ้างซึ่งจะเป็นข้อมูล อย่างหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นได้ว่าโครงการสูบน้ำที่จะจัดทำขึ้นนี้จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมาก น้อยเพียงใด

3.1 การประกอบอาชีพและรายได้เฉลี่ย

อาชีพหลักของเกษตรกรในหมู่บ้านตัวอย่างหินซ้อนนี้ ได้แก่ การปลูกพืชไร่ โดยจะปลูก ข้าวโพดเป็นหลัก ปลูกพริกข้าวฟ่าง ฝ้าย และพืชตระกูลถั่ว เป็นพืชรอง อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย และการรับจ้างขายแรงงาน ลักษณะของการประกอบอาชีพทาง การเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นดังนี้ คือ เกษตรกรจะเริ่มปลูกข้าวโพดในเดือนพฤษภาคม ซึ่งมีฝนชุก และฝนจะตกอยู่เรื่อย ๆ ไปจนถึงเดือนสิงหาคม หรือเดือนกันยายน ซึ่งเป็นระยะเก็บเกี่ยวข้าว-โพดซึ่งในช่วงนี้เกษตรกรต้องใช้จ่ายเงินมากเพื่อจ้างเก็บข้าวโพดที่แห้งแล้ว เพราะหากทิ้งไว้ นานอาจจะโคนฝนได้ ทั้งนี้จึงต้องจ้างแรงงานเพิ่มในช่วงนี้ ดังแสดงในตาราง 3 - 1 , 3 - 2 และเกษตรกรอาจปลูกพืชรุ่นสองได้อีกครั้งในเดือนกันยายน หรือเดือนตุลาคมโดยปลูก ข้าวโพด , ข้าวฟ่าง , ฝ้าย หรือพืชตระกูลถั่ว และจะเก็บเกี่ยวประมาณเดือน กุมภาพันธ์ ซึ่ง ข้าวโพดช่วงนี้จะไคราคาค่าดี แต่เสี่ยงต่อการขาดฝนค่อนข้างสูง (เอกสารอ้างอิง 22) จากการ สัมภาษณ์ชาวบ้านในบริเวณหมู่บ้านตัวอย่างหินซ้อนนี้ ส่วนมากจะไม่ทำการปลูกพืชรุ่นสองทั้งนี้เพราะ ไม่มีความมั่นใจในสภาพดินฟ้าอากาศ ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะไปรับจ้างขายแรงงาน อัตราค่าจ้าง ประมาณวันละ 36 - 40 บาท จากที่กล่าวมาข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า รายได้เฉลี่ยของเกษตรกร ในเขตหมู่บ้านตัวอย่างหินซ้อนนี้ รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก คือ ประมาณ 35,000 บาทต่อปี (เอกสารอ้างอิง 3) ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของสมาชิกทั้งนี้คนซึ่งมีรายได้ เฉลี่ยครอบครัวละ 53,000 บาทต่อปี (เอกสารอ้างอิง 6 หน้า 24)

ตารางที่ 3-1

การใช้แรงงานคนในการปลูกพืชต่างๆ เฉลี่ยต่อเนื้อที่ 1 ไร่เป็นรายเดือนในภาคกลาง
(จ. ชัยนาท สระบุรี และ ลพบุรี)

หน่วย : ชม.

ชนิดพืช	ประเภท แรงงาน	จำนวนแรงงานที่ใช้												รวม
		มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	
ข้าว	ครอบคร้ว+จ้าง	0.02	0.14	0.96	3.41	8.93	10.29	2.34	0.59	2.42	14.65	10.01	1.86	55.42
ข้าวโพด	„	1.52	2.88	4.76	6.97	1.23	3.44	7.18	5.55	—	—	—	—	33.53
ฝ้าย	„	—	—	—	5.29	28.71	27.14	34.19	18.02	32.47	29.98	4.18	—	179.98
ข้าวฟ่างรุ่น 1	„	—	1.04	11.89	6.55	—	12.12	—	—	—	—	—	—	31.60
ข้าวฟ่างรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	—	0.27	1.97	—	2.57	8.00	3.55	16.36
ถั่วลิสงรุ่น 1	„	—	—	18.17	26.96	6.00	30.50	43.33	—	—	—	—	—	124.96
ถั่วลิสงรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	20.77	11.78	11.28	35.62	32.67	—	—	112.12
ถั่วแขกดำ	„	—	—	—	—	—	—	1.21	2.01	4.28	33.98	5.01	—	46.49
ถั่วแดง	„	—	—	—	—	—	0.23	2.54	3.49	33.85	3.42	—	—	48.53
ถั่วเหลืองรุ่น 1	„	—	6.65	38.10	15.10	0.85	—	11.90	—	—	—	—	—	72.60
ถั่วเหลืองรุ่น 2	„	—	—	—	—	27.70	32.67	—	12.67	4.66	—	—	—	77.70
ถั่วเขียวรุ่น 1	„	—	3.45	8.72	28.44	26.82	7.58	—	—	—	—	—	—	75.01
ถั่วเขียวรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	0.71	1.64	2.79	17.16	10.16	3.71	—	36.17

หมายเหตุ* ข้าวฟ่างรุ่น 2 และถั่วเขียวรุ่น 2 เมื่อเก็บเกี่ยวรุ่น 1 เสร็จแล้วเกษตรกรใช้วิธีหว่านเมล็ดพันธุ์แล้วไถกลบ โดยไม่ต้องเตรียมดินก่อน ข้าวฟ่างรุ่น 2 บางฟาร์มใช้วิธีตัดกอแล้วปล่อยให้แตกใหม่ จึงทำให้จำนวนแรงงานรวมน้อยลง เฉพาะข้าวได้ตัวเลขจาก จ. ชัยนาท ส่วนพืชอื่นๆ ได้จาก จ. สระบุรี-ลพบุรี

ตารางที่ 3-2

เปอร์เซ็นต์การใช้แรงงานคนในการปลูกพืชต่างๆ เฉลี่ยต่อเนื้อที่ 1 ไร่ เป็นรายเดือนในภาคกลาง

(จ. ชัยนาท สระบุรี และ ลพบุรี)

ชนิดพืช	ประเภท แรงงาน	เปอร์เซ็นต์แรงงานที่ใช้												รวม
		มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	
ข้าว	ครอบครัว+จ้าง	0.04	0.25	1.73	6.15	16.11	18.57	4.22	1.06	4.37	26.43	18.06	3.36	100
ข้าวโพค	„	4.53	8.59	14.20	20.79	3.67	10.26	21.41	16.55	—	—	—	—	100
ฝ้าย	„	—	—	—	2.94	15.95	15.08	19.00	10.01	18.04	16.66	2.32	—	100
ข้าวฟ่างรุ่น 1	„	—	3.29	37.63	20.73	—	38.35	—	—	—	—	—	—	100
ข้าวฟ่างรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	—	1.65	12.04	—	15.71	48.90	21.70	100
ถั่วลิสงรุ่น 1	„	—	—	14.54	21.57	4.80	24.42	34.67	—	—	—	—	—	100
ถั่วลิสงรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	18.52	10.51	10.06	31.77	29.14	—	—	100
ถั่วแขกดำ	„	—	—	—	—	—	—	2.60	4.32	9.21	73.09	10.78	—	100
ถั่วแดง	„	—	—	—	—	—	0.47	5.24	7.19	30.05	7.05	—	—	100
ถั่วเหลืองรุ่น 1	„	—	9.16	52.48	20.80	1.17	—	16.39	—	—	—	—	—	100
ถั่วเหลืองรุ่น 2	„	—	—	—	—	35.65	42.05	—	16.31	6.00	—	—	—	100
ถั่วเขียวรุ่น 1	„	—	4.60	11.63	37.91	35.76	10.11	—	—	—	—	—	—	100
ถั่วเขียวรุ่น 2	„	—	—	—	—	—	1.96	4.53	7.71	47.44	28.10	10.26	—	100

3.2 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และตลาดในการจำหน่าย

ลักษณะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรในบริเวณหมู่บ้านหินซ้อน มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของเกษตรกรนั้น ๆ และยังคงขึ้นอยู่กับสภาพการค้า และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาจำหน่ายด้วย ซึ่งวิธีจำหน่ายพอจะจำแนกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ คือ

- จำหน่ายให้พ่อค้าที่เขาไปรับซื้อถึงไร่หรือที่อยู่
- จำหน่ายให้พ่อค้าในตลาดท้องถิ่นหรือร้านรับซื้อที่อยู่ใกล้เคียง
- สมาชิกรนำพืชผลไปจำหน่ายยังตลาดศูนย์กลาง
- จำหน่ายโดยวิธีการตกพืชผล
- จำหน่ายโดยวิธีแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ ที่พ่อค้าหรือเอกชนนำมาแลกเปลี่ยน
- จำหน่ายให้แก่องค์การคลังสินค้า
- สมาชิกรนำไปจำหน่ายยังตลาดนัด
- จำหน่ายโดยผ่านสหกรณ์การเกษตร

ตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในเขตนิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาทที่สมาชิกรนิคมนิยมนำไปจำหน่ายมีอยู่ 12 แห่ง เป็นตลาดนัด 6 แห่ง ดังนี้คือ ตลาดโคกชุม , ตลาดอำเภอพัฒนานิคม , ตลาดนิคม ฯ พระพุทธรบาท , ตลาดหน้าพระลาน , ตลาดชอຍ 12 , ตลาดแก่งเสือเต้น และนอกจากนี้ยังมีตลาดนอกเขตนิคม ดังนี้ คือ ตลาดท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา , ตลาดสิงห์บุรี , ตลาดพลบุรี , ตลาดสุพรรณบุรี , ตลาดอยุธยา และตลาดกรุงเทพ ฯ (เอกสารอ้างอิง 6 หน้า 18) ทั้งนี้แล้วแต่ความสะดวกในการขนส่งและระดับราคาของการซื้อขาย

3.3 การศึกษาและการปกครอง

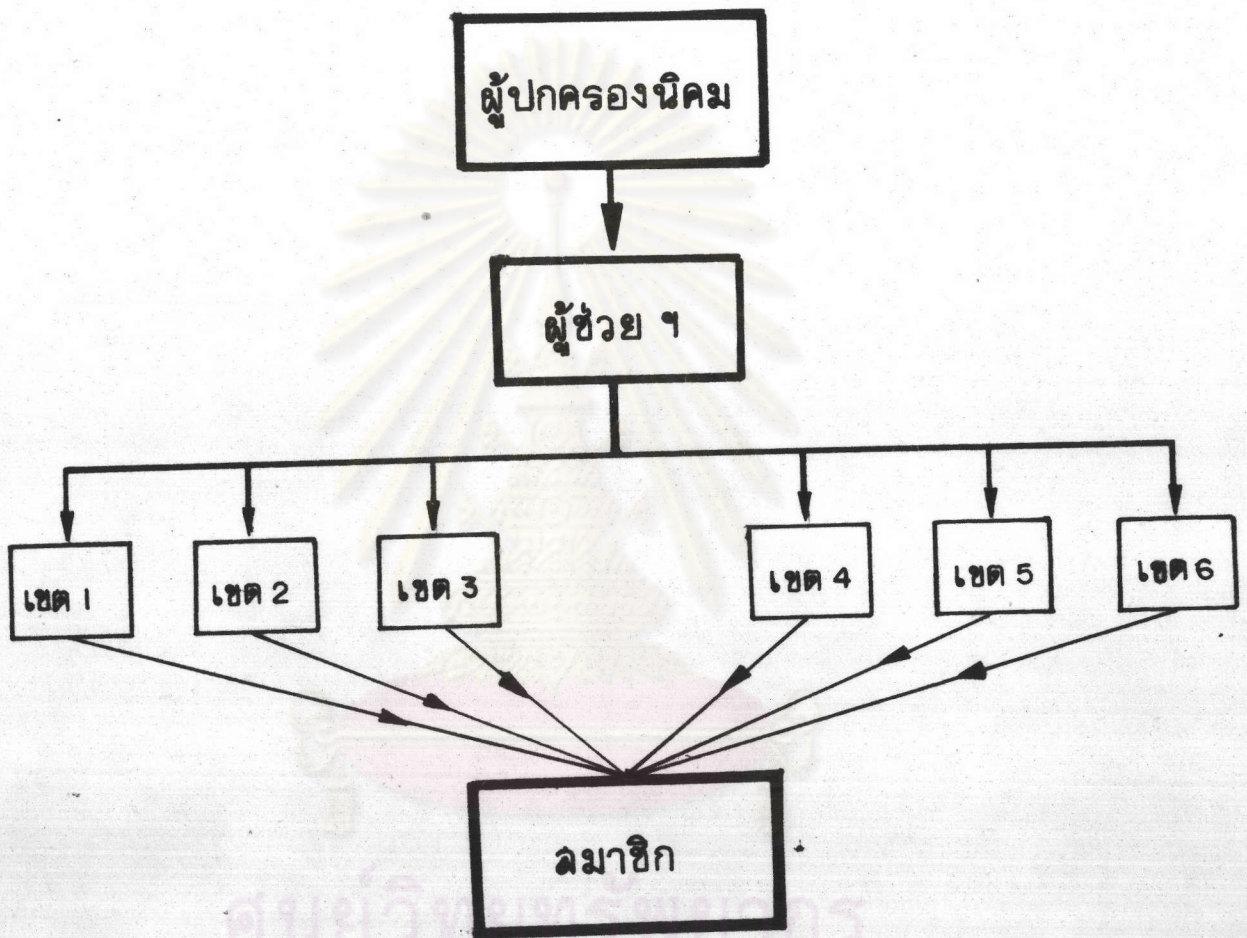
เกษตรกรในบริเวณหมู่บ้านหินซ้อนนี้ส่วนใหญ่เกือบจะเป็นกรรมกรดิยสามล้อในกรุงเทพฯ ฯ มีระดับการศึกษาะหว่างชั้นประถม 1 - 4 (เอกสารอ้างอิง 6) ในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านอยู่หนึ่งแห่งเปิดสอนถึงชั้นประถม 6 ส่วนมากแล้วเมื่อจบการศึกษาจะไม่ได้รับการศึกษาต่อมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

การปกครองในนิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาทนี้แบ่งออกเป็น 6 เขตและหมู่บ้านตัวอย่าง
 หินซอนอยู่ในเขตการปกครองที่ 6 ซึ่งจะมีหัวหน้าเขต 1 คน ผู้ช่วยหัวหน้าเขต 2 คน ทำหน้าที่
 ที่ช่วยเหลือปกครองดูแลสมาชิกและเป็นสื่อกลางในการติดต่อรับนโยบายจากนิคมไปชี้แจงให้สมาชิก
 นิคมรับทราบ การเลือกตั้งหัวหน้าเขต และผู้ช่วยหัวหน้าเขตใช้วิธีการลงคะแนนเสียง เช่นเดียว
 กับการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของฝ่ายปกครอง โดยเลือกจากสมาชิกที่เป็นหัวหน้าครอบครัว
 มีลักษณะเป็นผู้นำเป็นผู้ที่เชื่อถือไว้วางใจของสมาชิก โดยกรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้ออก
 หมายแต่งตั้งตามระเบียบ หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าเขต อยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี
 ลักษณะการปกครองภายในนิคมพระพุทธรบาท สระบุรี - ลพบุรี ใกล้เคียงไว้ในรูปที่ 3 - 1

3.4 การถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน

นิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาทนี้ได้จัดสรรที่ดินให้สมาชิกนิคมครอบครัวละ 25 ไร่ และ
 ไม่เกิน 50 ไร่ สำหรับสมาชิกที่มีบุตรมากกว่า 5 คน โดยในบริเวณหมู่บ้านตัวอย่างหินซอน
 นี้ในส่วนที่เป็นที่ทิ้งที่ทำการจัดเป็นแบบผังหมู่บ้านโดยจัดเป็นที่ดิน 2 แปลง คือ ที่ดินทำกิน 22 ไร่
 ที่ดินสำหรับปลูกที่อยู่อาศัยและปลูกพืชผักสวนครัวไม้ยืนต้น 3 ไร่ ซึ่งมีจำนวนครอบครัวรวม
 48 ครอบครัว นอกนั้นจะอยู่แบบเรียงรายตามไร่ของตัวเอง ดังแสดงในรูป 3-2

การใช้ที่ดินในเขตหมู่บ้านตัวอย่างหินซอนนี้เนื่องจากพื้นฐานทางการศึกษายังต่ำ และ
 พื้นฐานทางเศรษฐกิจในแต่ละครอบครัวต่ำ ดังนั้นการใช้ที่ดินจึงมักเป็นการใช้ที่ดินในแบบที่ลงทุน
 น้อย โดยพืชที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ ข้าวโพด ซึ่งจะเริ่มปลูกในระหว่างปลายเดือน เมษายน ถึง
 กลางเดือนพฤษภาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพดินในแต่ละปี และจะเก็บเกี่ยวในราวเดือน กันยายน
 พืชที่นิยมปลูกเป็นพืชรองลงมาได้แก่ พริกขี้หนู และถั่วต่าง ๆ ซึ่งการปลูกต่อจากข้าวโพด
 คือเริ่มปลูกในเดือน ตุลาคม แต่ก็เสี่ยงต่อการขาดฝนค่อนข้างสูง ดังนั้นเกษตรกรจึงนิยมปลูกพืช
 เพียงรุ่นเดียวเท่านั้น การปลูกข้าวในบริเวณหมู่บ้านนี้มีอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้นในเขตที่ลุ่มที่มี
 น้ำขังได้ คือ บริเวณติดกับลำห้วยขี้มวงทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านพื้นที่เป็นภูเขายังเป็นที่ยัง
 ไร่ซึ่งยังคงสภาพเป็นป่าโปร่ง เช่น ในบริเวณเขาสูง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน
 ลักษณะของช่วงเวลาในการปลูกพืชต่าง ๆ ใกล้เคียงไว้ในรูปที่ 3 - 3

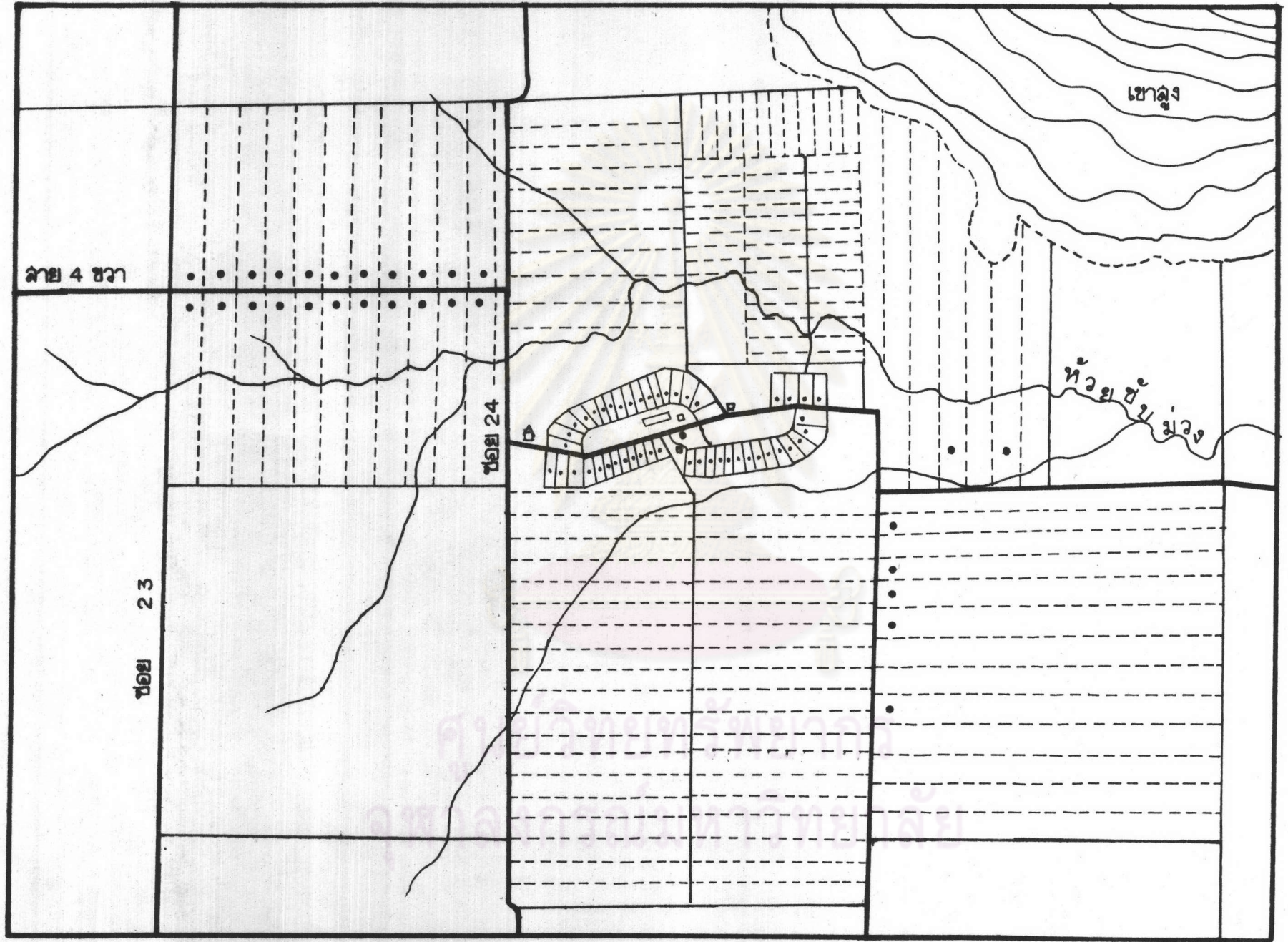

ศูนย์วิทยุตำรวจภูธร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3-1

ผังแสดงการปกครองในนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท

หมู่บ้านตัวอย่างหินซ้อน อยู่ใน เขต 6

รูปที่ 3-2 แสดงการแบ่งแปลงที่ดินบริเวณหมู่บ้านตัวอย่างหินซ้อน

ที่มา. กรมประชาสัมพันธ์

รูปที่ 3-3

ระยะเวลาการปลูกพืชในท้องถิ่นที่กรมสร้างตนเอง อ. พระพุทธบาท
จ. สระบุรี

ชื่อพืช	ระยะเวลาการปลูกและเก็บเกี่ยว											หมายเหตุ
	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.	
ข้าวโพด												
ข้าวฟ่างรุ่น 1												ตัดต่อ*
ข้าวฟ่างรุ่น 2												
ถั่วลิสงรุ่น 1												
ถั่วลิสงรุ่น 2												
ฝ้าย												
ถั่วเขียวรุ่น 1												
ถั่วเขียวรุ่น 2												
ถั่วแขกดำ												
ถั่วเหลือง												

หมายเหตุ * ข้าวฟ่างรุ่น 1 เมื่อเก็บเกี่ยวครั้งแรกแล้วตัดต้น เพื่อให้แตกใหม่ และเก็บเกี่ยวได้อีก

ที่มา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.5 สภาพการใช้แรงงาน เครื่องจักรกลทางการเกษตร และเงินทุน

การใช้แรงงาน โดยทั่วไปแล้วราษฎรในหมู่บ้านตัวอย่างนี้ใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบพื้นบ้าน เช่น มีด จอบ เสียม และคราด ส่วนเครื่องทุ่นแรงประเภทเครื่องจักรมีอยู่บ้าง ซึ่งส่วนมากใช้ในการเตรียมดินเพื่อการเพาะปลูก ซึ่งลักษณะการใช้แรงงานแทรกเตอร์ในการเตรียมดินได้แสดงในตารางที่ 3 - 3 ในขณะนี้ราษฎรบางครอบครัวในบริเวณหมู่บ้านนี้มีรถแทรกเตอร์เป็นของตัวเองเป็นเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการไถที่กินของตัวเองและรับจ้างในแกสมาชิกนิคมบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในการทำการเกษตรพื้นยังอาศัยแรงงานภายในครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งบ้างที่อาจจะมีการจ้างแรงงานเพิ่มเติมเมื่อเห็นว่าการเก็บเกี่ยวจะไม่ทัน

เงินทุนที่ใช้ในการลงทุนทางการเกษตรนั้นราษฎรในหมู่บ้านนี้มีปัญหาเรื่องเงินทุนมาก ทั้งนี้เพราะว่าตามสภาพโดยทั่วไปของสมาชิกที่เข้ามาอยู่ในนิคมนี้ เป็นผู้ที่ยากจนมาทั้งสิ้น ดังนั้น พอถึงฤดูที่จะเริ่มเตรียมการเพาะปลูก ราษฎรบางครอบครัวต้องไปซื้อเชื้อปัจจัยทางการเกษตรจากพ่อค้าคนกลาง เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวพืชผลได้แล้วก็นำผลผลิตเหล่านั้นไปขายให้แก่พ่อค้าคนกลางนั้น ซึ่งสภาพเช่นนี้ก็ทำให้ราษฎรขาดแคลนทุนที่ใช้ในการผลิตอยู่ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3-3
 แรงงานแทรกเตอร์ที่ใช้ในการปลูกพืชต่างๆ เฉลี่ยต่อเนื้อที่ 1 ไร่
 ในภาคกลาง (จ. ชัยนาท-สระบุรี)

หน่วย : ชม.

ชนิดพืช	ขนาด แรงม้า	จำนวน ผาน	ไถครั้ง แรก	ไถครั้ง ที่สอง	ชักร่อง ปลูก	ทำรุ่น	นวด
ข้าว 1/ ข้าวโพด	75	7	0.28	0.22	—	—	0.23
	65	3	0.45	0.34	—	—	0.12
ฝ้าย	11	1	—	—	1.04	1.60	—
	7	1	—	—	1.10	2.70	—
	65	7	0.33	0.33	—	—	—
	15	2	1.28	—	—	—	—
	11	1	—	1.50	—	1.31	—
	7	1	—	—	—	2.88	—
ถั่วลิสง	65	3	0.36	0.36	—	—	—
	15	2	1.50	—	—	—	—
	7	1	—	4.00	—	—	—
ข้าวฟ่างรุ่น 1	15	2	1.35	1.09	—	—	—
	11	1	—	—	1.02	—	1.75
	7	1	—	3.37	1.03	—	1.58
ข้าวฟ่างรุ่น 2	65	3	0.20 ^{2/}	—	—	—	0.13
	7	1	3.84	3.66	—	—	1.71
	15	2	1.50	—	—	—	—
	7	1	—	4.00	—	—	—
ถั่วเขียว	65	3	—	0.46	—	—	—
	7	—	—	—	—	—	1.08

หมายเหตุ 1/ ข้าว เฉพาะจังหวัดชัยนาทแห่งเดียว ส่วนพืชอื่น ๆ เป็นของ จ. สระบุรี

2/ การปลูกข้าวฟ่างรุ่น 2 หลังจากตัดต้นข้าวโพดเสร็จแล้วเกษตรกรใช้วิธีหว่านเมล็ดพันธุ์แล้วไถกลับ จึงใช้แรงงานไถค่อนข้างน้อย

ที่มา. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร